

УДК 336.7

Григораш Ольга Вікторівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університет митної справи та фінансів*

Hryhorash Olha

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
University of Customs and Finance
ORCID: 0000-0002-8089-3755*

Волошин Ігор Адхамович

*аспірант
Університету митної справи та фінансів*

Voloshyn Ihor

*Postgraduate Student of the
University of Customs and Finance
ORCID: 0000-0002-2430-4602*

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В
УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
DEVELOPMENT TRENDS OF THE FINANCIAL TECHNOLOGY
MARKET IN UKRAINE UNDER CURRENT CONDITIONS**

***Анотація.** У статті проаналізовано сутність поняття «фінансові технології» у широкому значенні, а також представлено структуру комплексної екосистеми фінансових технологій. Проведено аналіз сучасних*

тенденції розвитку ринку фінансових технологій в Україні. Аналіз розподілу фінтех компаній за сферами діяльності показав, що найвагомішими є компанії, які працюють у сфері технології та інфраструктура (22%). Друге місце займають фінтех компанії у сфері платежів та грошових переказів, їх частка у загальній структурі 19%. І третє місце займають фінтех компанії у сфері персонального та споживчого кредитування (14%).

Аналіз джерел фінансування фінансово технологічних компаній в Україні показав, що основним джерелом є власні кошти (66%), крім того, компанії використовують кошти приватних інвесторів (18%), фінансування за рахунок послуг бізнес-акселераторів (5%), фінансування через донорські програми та венчурні фонди (3%), також незначна частина компаній використовує родинні інвестиції (1%).

Аналіз динаміки глобальної інвестиційної діяльності фінансових технологій у 2020-2022 рр. показав, що вартість угод, укладених як міжнародні інвестиції у фінансові технології на кінець 2021 р. становила майже вдвічі більше, ніж було у попередній рік. Враховуючи кризу, зумовлену воєнними діями на території країни, у 2022 р. показники мали тенденцію до зниження, але проти рівня показників 2021 р., їх значення було більше за показники 2020 р.

Наведено фактори, що зумовили стрімкий розвиток фінансових технологій в Україні, незважаючи на вплив пандемії та воєнних дій. Виявлено, що ці фактори, з одного боку, спричинили негативний вплив на економічне зростання, але з іншого боку, саме вони в умовах спочатку карантинних, а тепер і воєнних обмежень, сприяли розвитку нових послуг і розвитку фінансових технологій.

Ключові слова: *фінансові технології, фінансовий ринок, джерела фінансування, платежі, споживче кредитування, інвестиції, інновації.*

Summary. *The concept of "financial technologies" in a broad sense is analyzed in the article. Also the structure of the complex ecosystem of financial technologies is described in the article.*

The analysis of the current trends in the development of the financial technology market in Ukraine is done. The analysis of the distribution of fintech companies by areas of activity has shown that the most important are companies operating in the field of technology and infrastructure (22%). The second place is held by fintech companies in the field of payments and money transfers, with a share of 19% in the overall structure. And the third place is held by fintech companies in the field of personal and consumer lending (14%).

The analysis of the sources of funding of financial technology companies in Ukraine found out that the main source is their own funds (66%), in addition, companies use funds of private investors (18%), funding by business accelerators (5%), funding by donor programs and venture capital funds (3%), and a small part of companies uses family investments (1%).

An analysis of the dynamics of global investment activity in financial technologies in 2020-2022 found out that the amount of transactions of international investments into financial technologies at the end of 2021 was almost twice as high as in the previous year. Taking into account the crisis caused by military operations in the country, in 2022 the indicators tended to decline, but compared to the level of 2021, their level was higher than in 2020.

The factors that contributed to the rapid development of financial technologies in Ukraine, despite the impact of the pandemic and hostilities, are presented. It is found that these factors, on the one hand, had a negative impact on economic growth, but on the other hand, they contributed to the development of new services and the development of financial technologies in the context of quarantine and now military restrictions.

Key words: *financial technologies, financial market, sources of funding, payments, consumer lending, investments, innovations.*

Постановка проблеми. Фінансові технології, не зважаючи на зовнішні виклики сьогодення, продовжують стрімко розвиватися та стають невід'ємною частиною всіх видів послуг на фінансовому ринку України. Наразі фінансові технології доступні як звичайному споживачу так і великим корпораціям. Але ціль їх використання одна: зекономити час, зусилля та отримати якісну послугу. Тому ринок фінансових технологій продовжить невпинно розвиватися, а нашій державі необхідно у реальному режимі підготовувати належні інститути, які будуть здійснювати регулювання діяльності всіх учасників комплексної системи фінансових технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання тенденцій розвитку та функціонування фінансових технологій на фінансовому ринку України досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені. Серед науковців, які присвятили свої дослідження питанням цифровізації, інформатизації та інноваційного розвитку ринку фінансових послуг слід відзначити А. Алфімову [6], Р. Безпалого [1], Р. Гудиму, Н. Демчишак [2], Н. Кравчук [3], О. Ляхову [4], Т. Мулик [5].

Враховуючи швидкі темпи розвитку цифрових технологій на ринку фінансових послуг України, високий потенціал вітчизняних інновацій, дослідження тенденцій розвитку фінансових технологій як у мирний, так і у воєнний час є актуальним питанням. Це зумовило вибір теми дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз основних тенденцій розвитку фінансових технологій в Україні та визначення факторів впливу на такий розвиток в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Масова цифровізація багатьох процесів

та сфер економіки, діяльності компаній, організацій та життя людей зумовлює розвиток у фінансовому секторі інновації - фінансової технології (фінтех).

Розглянемо сутність терміну «фінансові технології». Слід відмітити, що дане поняття може бути розглянуто як у широкому так і у вузькому сенсі.

У широкому розумінні «фінансові технології» – це інновації, які можна використовувати як у повсякденному житті, у бізнесі, так і при розробці великих державних програм [1, с. 46].

У вузькому сенсі фінансові технології – це результат (продукт) революцій у сферах мобільного інтернету, смартфонів, інтернету. Фінтех характеризуються швидкістю розвитку, стрімким розширенням сфер застосування (спочатку фінансові технології стосувалися лише комп'ютерних технологій, які використовувалися у банках, а тепер розширили свої можливості до присутності у приватних, корпоративних та публічних фінансах) [10].

Аналіз праць вітчизняних та зарубіжних економістів [1; 2; 9] щодо сутності фінансових технологій дозволяє виокремити загальний перелік ключових характеристик фінансових технологій:

1) інновації у фінансових технологіях сприяють появі нових інноваційних продуктів, послуг, технологій;

2) фінансові технології зараз є невід'ємною частиною при розробці нових бізнес-моделей для фінансових посередників та учасників ринку – FinTech-компаній;

3) фінансові технології вважаються радикальними інноваціями, їх ще називають «технології прориву». Завдяки розвитку фінтех, змінам піддаються традиційні фінансові послуги, й відповідно фінансовий ринок в цілому;

4) інформаційні технології є основною концепцією, яка лежить в основі інновацій фінансових технологій. За своєю сутністю вони також є

інноваційними.

Фінансові технології також можна розглядати як складну систему, яка об'єднує сектори нових технологій та фінансових послуг, стартапів та пов'язану з ними інфраструктуру, яка наведена на рис. 1. Ринок фінансових технологій розглядається як комплексна екосистема, яка об'єднує функціонування всіх учасників фінансового ринку, задіяних у процесі. До основних учасників відносять: фінтех-стартапи, регулятори, банки, міжнародні платіжні системи, асоціації банкірів та фінансистів, та постачальників [2].

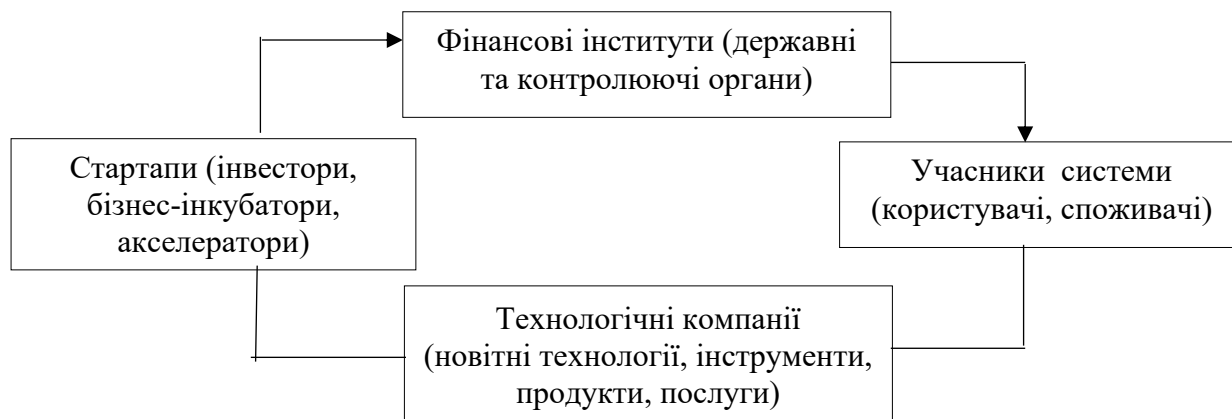


Рис. 1. Фінансові технології як комплексна екосистема

Джерело: складено авторами на основі [2]

Перейдемо до оцінки ринку фінансових технологій в Україні. Для цього проаналізуємо розподіл фінтех компаній за сферами діяльності (рис. 2).



Рис. 2. Розподіл фінтех компаній України за сферами діяльності на початок 2022 р., %
Джерело: складено авторами на основі [3; 7]

Аналіз даних рис. 2 дають змогу зробити висновки, що на ринку України серед фінтехкомпаній найвагомішими та найпопулярнішими є компанії, які працюють у сфері технології та інфраструктура (22% у загальній структурі). Друге місце займають фінтех компанії у сфері платежів та грошових переказів, їх частка у загальній структурі 19%. І третє місце, з часткою 14%, займають фінтех компанії у сфері персонального та споживчого кредитування.

Популярність та розвиток проаналізованих фінтех компаній можна пояснити такими факторами: карантинні обмеження внаслідок пандемії COVID-19, що змусило майже всі сфери бізнесу перейти у режим онлайн та, відповідно, зростання попиту на продукти та послуги таких компаній, які могли б забезпечити легкість ведення підприємницької діяльності у цифровому просторі.

Незважаючи на негативний вплив зовнішніх факторів, протягом 2022 р. наявні тренди фінтеху продовжили динамічно розвиватись. Воєнні дії на

території України підсилюють масштабність здійснення покупок та переказів коштів онлайн, здійснення платежів та грошових переказів.

Популярними серед користувачів стають послуги фінтех компаній, зокрема, безготівкові операції, споживче кредитування (онлайн-кредити). Менш розвинутими залишаються такі послуги: маркетплейси, краудфандинг, та цифрові інструменти порівняння послуг [6, с. 9].

Інтенсифікація процесів в інтернет-просторі пов'язана зі збільшенням кількості власників смартфонів, що сприяє зростанню популярності різних способів оплати (безконтактні платежі, електронні гаманці, онлайн-платежі тощо).

Згідно з інформацією, представленою в Ukrainian FinTech Directory 2020, лєвова частка фінтех-компаній функціонує за рахунок заощаджень засновників [4, с. 193]. На рис. 3 наведено джерела фінансування фінтех-компаній в Україні.

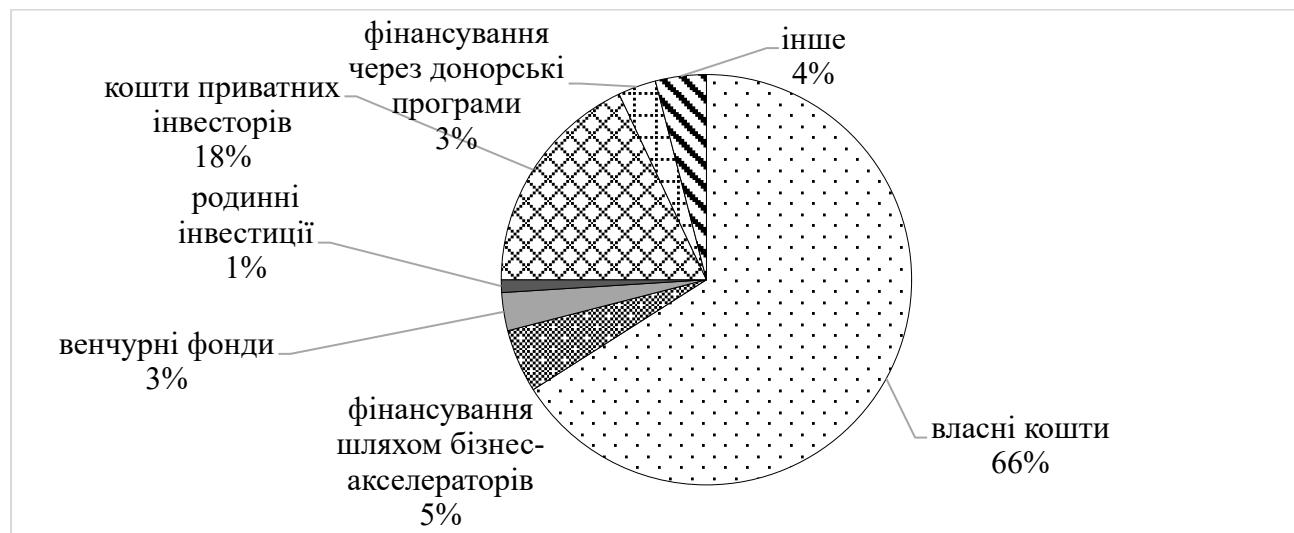


Рис. 3. Джерела фінансування фінансово технологічних компаній в Україні на початок 2022 р.

Джерело: складено авторами на основі [4; 7]

Власні кошти – основне джерело фінансування фінтех компаній (66%),

кошти приватних інвесторів становлять 18%, фінансування шляхом бізнес-акселераторів – 5%, фінансування через донорські програми та венчурні фонди 3%, родинні інвестиції – 1%.

Викликають інтерес результати проведеного дослідження KPMG Pulse of FinTech щодо динаміки глобальної інвестиційної діяльності фінансових технологій у 2020-2022 рр. (рис. 4).

Якщо порівнювати показники 2020-2021 рр., то слід відмітити позитивну тенденцію росту. Так, вартість угод, укладених як міжнародні інвестиції у фінансові технології на кінець 2021 р. становила 238,9 млрд. грн, а кількість укладених договорів - 7321. Це майже вдвічі більше, ніж було у попередній рік. Але, враховуючи кризу, яка була зумовлена повномасштабним вторгненням РФ на територію України, у 2022 р. показники мали тенденцію до зниження. Так, вартість укладених угод у 2022 р. становила 164,1 млрд. грн, а кількість укладених договорів зменшилася до 6006 одиниць. Слід зазначити, що навіть попри зниження показників у 2022 р. проти рівня показників 2021 р., їх значення було більше за показники 2020 р.



Рис. 4. Динаміка глобальної інвестиційної діяльності фінансових технологій у 2020-2022 рр.

Джерело: складено авторами на основі [4; 7]

Фінансові технології в Україні мають доволі стрімку тенденцію розвитку в останні роки, що зумовлено низкою факторів, а саме [5; 8]:

- наслідки світової економічної кризи, яка почалася у 2008 році, і не ліквідовані у повній мірі до цього часу;
- стрімкий розвиток процесів діджиталізації;
- поширення можливостей, здійснюваних через мережу Інтернет;
- великий рівень конкуренції на фінансових ринках різних країн;
- значне поширення соціальних мереж та месенджерів;
- посилення потреб споживачів у зручності, швидкості, безпечності при отриманні інформації;
- розвиток технологічних компаній та наявність значних успіхів у їх діяльності у різних секторах економіки;
- обмеження через 2019-2020 рр., пов'язані з карантинном;
- електронна комерція та її зростання.

Таким чином, розвиток фінансових технологій в Україні зумовлено комплексним впливом різних факторів (як негативних так і позитивних) і спрямовано на те, щоб зробити зручними послуги з використанням цих технологій для кінцевого споживача.

Висновки. Відповідно до поставленої мети у статті проведено аналіз основних тенденцій розвитку фінансових технологій в Україні та визначено основні фактори впливу на такий розвиток в сучасних умовах. На основі проведеного дослідження перспектив розвитку фінансових технологій в Україні можна зробити висновки.

Фінансові технології є відносно новою, але доволі популярною технологією в Україні. Фінансово технологічні компанії надають досить широкий та різносторонній спектр послуг, серед яких: послуги з транзакцій, проведення платежів, послуги кредитування та приймання депозитів, послуги

з інвестиційного характеру та інші. Фінансовий ринок та послуги, які на ньому надаються завдяки появі фінтех, стає більш доступним, зручним та популярним для користувачів. Проведене дослідження показало, що навіть незважаючи на виклики, з якими стикнулися фінтех компанії у 2019-2022 рр. (пандемія, війна), розвиток фінансових технологій продовжується, а тенденції впровадження фінтех у банківський та інвестиційний сектори економіки України зростають.

Література

1. Безпалый Р. В. Фінтех-інновації: передумови становлення та сучасні тенденції. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 2. С. 44–49.
2. Демчишак Н. Б., Гудима Р. П. Розвиток фінтеху в Україні та світі на основі використання технологій блокчейну і штучного інтелекту. Ефективна економіка. 2021. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8948> (дата звернення: 24.08.2023)
3. Кравчук Н. Б. Роль міжнародних організацій у регулюванні фінансових технологій та їх вплив на міжнародне право. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 4. С. 700-702.
4. Ляхова О. О., Юркевич О. М., Корець К. Р. Сучасний стан фінтех-ринку в Україні. Гроші, фінанси і кредит. 2023. Вип. 79. С. 189-195.
5. Mulyk T. Formation and development of fintech in Ukraine. Economics & Education. 2022. Vol. 7, No. 1. P. 25–33.
6. Рац О. М., Алфімова А. С. Сучасні напрями розвитку фінансових технологій в банківському секторі України. Економіка. Фінанси. Право. 2021. №4/2. С. 9-13.
7. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>

(дата звернення: 24.08.2023)

8. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=Strategy_finteh2025.pdf (дата звернення: 24.08.2023)
9. Felsenfeld C., Bilali G. The Role of the Bank for International Settlements in Shaping the World Financial System. Penn Law: Legal Scholarship Repository, 2014. Vol. 25:3. URL: <https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1818&context=jil> (дата звернення: 24.08.2023).
10. Feyen E.H.B., Natarajan H., Saal M. Fintech and the Future of Finance: Market and Policy Implications. World Bank Group. 2023. URL: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/099450005162250110/pdf/P17300600228b70070914b0b5edf26e2f9f.pdf> (дата звернення: 24.08.2023).

References

1. Bezpalyj, R. V. (2021). Fintekh-innovaciji: peredumovy stanovlennja ta suchasni tendenciji. Investyciji: praktyka ta dosvid, 2, 44–49.
2. Demchyshak, N. B., & Ghudyma, R. P. (2021). Rozvytok fintekhu v Ukraini ta sviti na osnovi vykorystannja tekhnologhij blokchejnu i shtuchnogho intelektu. Efektyvna ekonomika, 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8948> (accessed 24 August 2023).
3. Kravchuk, N. B. (2023). Rolj mizhnarodnykh orghanizacij u reghuljuvanni finansovykh tekhnologhij ta jikh vplyv na mizhnarodne pravo. Jurydychnyj naukovyj elektronnyj zhurnal, 4, 700-702.
4. Ljakhova, O. O., Jurkevych, O. M., & Korecj, K. R. (2023). Suchasnyj stan fintekh-rynku v Ukraini. Ghroshi, finansy i kredyt, 79, 189-195.

5. Mulyk, T. (2022). Formation and development of fintech in Ukraine. *Economics & Education*, 7(1), 25–33.
6. Rac, O. M., & Alfimova, A. S. (2021). Suchasni naprjamy rozvytku finansovykh tekhnologhij v bankivskomu sektori Ukrajin. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, 4/2, 9-13.
7. Oficijnyj sajt Nacionaljnogho banku Ukrajin. URL: <https://bank.gov.ua> (accessed 24 august 2023).
8. Strateghija rozvytku fintekhu v Ukrajin do 2025 roku. URL: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=Strategy_finteh2025.pdf (accessed 24 August 2023).
9. Felsenfeld, C., & Bilali, G. (2014). The Role of the Bank for International Settlements in Shaping the World Financial System. URL: <https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1818&context=jil> (accessed 24 August 2023).
10. Feyen, E.H.B., Natarajan, H., & Saal, M. (2023). Fintech and the Future of Finance: Market and Policy Implications. World Bank Group. URL: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/099450005162250110/pdf/P17300600228b70070914b0b5edf26e2f9f.pdf> (accessed 24 August 2023).